

Ірина ДУМНА,
вчителька технологій
ліцею №11 м.Хмельницького
вчитель-методист

*технологічна
освітня галузь*

Діяльнісний підхід як основа реалізації Державного СБСО в технологічній освітній галузі

Наша школа стала однією зі 136, які розпочали навчання п'ятикласників за новими модульними програмами та Держстандартом. Я отримала можливість обирати модельну навчальну програму та створювати власну. Концепція НУШ визначає однією з ключових компетентностей інноваційність та екологічну грамотність, що безпосередньо пов'язано з викладанням технологій. Традиційні методи навчання, орієнтовані на просте копіювання зразків, часто не забезпечують належного рівня залученості учнів, залишаючи технологічні процеси сухими теоретичними алгоритмами. Виникає нагальна потреба у впровадженні методів, що дозволяють «прожити» створення продукту від ідеї до реалізації, серед яких провідне місце посідає діяльнісний підхід.

Велику частку в моїй роботі займає теоретико-методологічні основи для діяльнісного підходу. Сучасна трансформація вітчизняної освітньої системи диктує перехід від знаннєвої парадигми до компетентнісної, де технологія постає як живий інструмент самореалізації особистості. Теоретичний підґрунт використання діяльнісного підходу базується на засадах конструктивізму, де учень не просто отримує готову інструкцію, а конструює власну модель знань через перетворювальну дію. Методологічна цінність такого підходу полягає у створенні «безпечного середовища» для експериментів. Разом з дітьми ми створювали таке середовище. На відміну від промислового виробництва, де помилка веде до браку, у навчальному процесі учень має можливість аналізувати невдалі конструкторські рішення без реальних втрат, що стимулює творчий пошук. Із психологічної точки зору, діяльнісний підхід відповідає віковим особливостям підлітків, задовольняючи їхню потребу в самоствердженні через створення матеріальних об'єктів та інтелектуальне змагання у дизайні. Педагогічний потенціал методу реалізується через гностичну, виховну та розвивальну функції, що сприяють формуванню відповідального громадянина, здатного до сталого розвитку.

Для систематизації навчального процесу та досягнення максимального дидактичного ефекту в межах технологічної галузі необхідно було застосовувати чітку класифікацію методів діяльності, що я і використовувала на уроках. В основу покладено ступінь складності проектних завдань, рівень самостійності учнів та часовий регламент виконання робіт. Відповідно до стандартів НУШ, активні форми роботи мають бути адаптовані до різних етапів засвоєння матеріалу: від первинного ознайомлення із властивостями матеріалів до комплексного узагальнення та створення авторського продукту.

Першим типом є дослідницько-пошукова діяльність або короткотривалі технологічні проби, які розраховані на невеликий проміжок часу та спрямовані на відпрацювання конкретних прийомів роботи з інструментом. Найбільш ефективною формою тут виступає метод спроб і помилок у межах лабораторного дослідження, де учень у ролі «інженера-випробувача» має миттєво визначити фізичні властивості зразка або обрати оптимальний спосіб з'єднання деталей. Такі вправи вчать учнів швидкості технічного мислення та орієнтуватися в різноманітності сучасних конструкційних матеріалів. Впроваджували ми це і в темах матеріалознавства, тканих та нетканих матеріалів у 5 класі, та в подальшому у вивченні різноманітних конструкційних матеріалів. Сюди ж відносяться вправи на аналіз моделей-аналогів та критичне оцінювання наявних виробів на ринку.

Другим типом є конструкторська діяльність із визначеними технічними умовами, де кожен учасник отримує завдання з описом параметрів майбутнього виробу. Основна мета такого моделювання — навчити учнів діяти в межах технологічного регламенту та стандартів безпеки. Учні самостійно навчалися розробляти ескізи, аргументувати вибір певної конструкції посиланнями на принципи ергономіки та оформлювати проектну документацію. Цей тип діяльності дозволяє подолати страх перед складними технічними вузлами та формує впевненість у власних силах, що є важливим аспектом соціалізації.

Третім типом є комплексне імітаційне моделювання повного циклу створення продукту — від ідеї до маркетингового просування. Ключовим прикладом тут є довготривалий творчий проект, який вимагає від учнів самостійної розробки стратегії реалізації задуму. З кожним роком навчання творчі проекти ускладнювалися за тривалістю та технологіями. У процесі такої діяльності здобувачі освіти проходили усі етапи: від генерації ідей за допомогою методу «мозкового штурму» до економічного обґрунтування собівартості виробу. Це формує розуміння логіки сучасного виробництва та ілюструє взаємозв'язок між дизайном, технологією та потребами споживача.

Особливої ваги також набувають цифрові симулятори та платформи для 3D-моделювання, які дозволяють залучити учнів до творчого процесу навіть в умовах дистанційного навчання.

Ефективність діяльнісного підходу як основного методу навчання безпосередньо залежить від дотримання методичного алгоритму, який охоплює етапи проєктування, безпосередньої реалізації та фінального аналізу результатів. В умовах НУШ моя роль учителя технології суттєво трансформується: я перестала бути лише транслятором технічних навичок і перейшла у статус консультанта, ментора та фасилітатора творчого процесу. Це вимагало не тільки досконалого володіння інструментарієм, а й навичок управління креативною групою.

На першому етапі — проєктування та підготовки — я створювала або адаптувала навчальний «кейс», який містив певну технологічну проблему. Методичні поради для вчителів наголошують, що завдання має бути реалістичним, актуальним для підлітків та містити в собі творчу дилему, що не має одного стандартного рішення. Важливо заздалегідь підготувати матеріально-технічну базу, забезпечити учнів необхідними інструментами та інструкційними картами, а також правильно зонувати майстерню для зручності виконання різних видів робіт.

Під час введення в діяльність та інструктажу ознайомлюю клас із правилами безпечної праці та регламентом використання обладнання, що є критичним для запобігання травматизму. У контексті дитиноцентризму важливо враховувати індивідуальні нахили учнів: хтось може виявити кращі здібності у проєктуванні складних форм, а хтось — у делікатній фінішній обробці чи декоруванні виробу. Безпосередньо під час робочого процесу вчитель має мінімізувати своє втручання, даючи учням можливість самостійно приймати рішення та виправляти власні технічні помилки. Якщо робота моїх учнів заходила у глухий кут, як фасилітатор запропонувала альтернативну ідею або демонструвала новий прийом роботи, щоб стимулювати подальшу активність.

Найважливішою частиною технологічного навчання є етап рефлексії та дебрифінгу, без якого практична робота втрачає виховну та навчальну цінність. Учні аналізують свої емоції від процесу творення та здійснюють технологічний аналіз якості виробу. Важливо обговорити, чи відповідає фінальний продукт початковому задуму та які ресурси були використані нераціонально. В системі НУШ оцінювання результатів діяльності має

бути обов'язково формувальним: оцінюються не тільки точність розмірів чи охайність роботи, а й навички аргументації, вміння працювати в команді та дотримання академічної доброчесності.

Попри переваги, діяльнісний підхід супроводжувався для мене низкою викликів. Першим ризиком було «деформація технологічної істини» на догоду швидкості. Учні, захопившись зовнішнім виглядом, часто ігнорували міцністю конструкції чи правила з'єднання. Моє завдання — вчасно корегувати дії, нагадуючи, що якість продукту — це основа професіоналізму. Другий виклик — проблема часового ресурсу, оскільки глибоке проєктування рідко вкладається у 45 хвилин. Рішенням є використання STEM-інтеграції та дистанційних платформ для підготовчого етапу. Третій аспект стосується психологічної безпеки: невдача у створенні виробу може проєктувати соціальну невпевненість. Ми педагоги маємо застосовувати принцип ротації завдань та підтримувати кожного учня.

За час пілотування я зробила для себе важливі висновки. Ситуативне моделювання та діяльнісний підхід є найбільш ефективними інструментами реалізації компетентнісного підходу в технологічній галузі. Вони дозволяють трансформувати пасивне спостереження в активний процес формування технологічної культури. Ігрове моделювання проєктів сприяє розвитку критичного мислення та здатності до публічного захисту власних ідей.

Використані джерела

1. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/>
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р).
3. Коберник О. М. Проєктно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика. Харків: Видавнича група «Основа», 2010. 175 с.
4. Мачаха Т. С. Методика навчання технологій у 5–6 класах: діяльнісний підхід та формування компетентностей. Проблеми сучасного підручника. 2021. Вип. 26. С. 112–120.
5. Навчальна програма «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України). (Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., та ін..)
6. Сидоренко В. К. Стратегія розвитку технологічної освіти в умовах нової освітньої парадигми. Трудова підготовка в закладах освіти. 2019. № 2. С. 2–7.
7. Терещук Г. В. Діяльнісний підхід як стратегічний орієнтир сучасної технологічної освіти. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2020. № 1. С. 5–12.

